

Nieuw Flinks was niet Slinks en zeker niet Links

| Eric Rosseel

Is het verwonderlijk dat de 'Elchardus'-strategie van de SP mislukt is?

Is er geen betere strategie tegen het Vlaams Blok mogelijk?

Na de Zwarte Zondag van 24 november 1991, met de verkiezingsoverwinning van het Vlaams Blok (en ROSSEM), zette SP-partijleider Frank Vandembroucke een commissie van 5 academici en 5 politiek actieven – de zogenaamde 'Commissie Huyse' – aan het werk om de 'postelectorale depressie' te keren (N, 1992). Eén van die commissieleden was de cultuursocioloog Mark Elchardus die zich doorheen zijn werk in die commissie zou opwerpen of opgeworpen werd tot 'huisfilosoof' van de SP, in het bijzonder onder het voorzitterschap van Louis Tobback (vanaf maart 1995), en dit ondanks zijn totaal gebrek aan een geprofileerd links of sociaal-democratisch verleden. Stilaan begon hij symbool te staan voor een bepaalde electorale strategie van de SP die erop gericht was de stemmen van het Vlaams Blok terug te winnen door haar thema's en desnoods haar oplossingen over te nemen. Hij viel vooral op door zijn oproep tot een nieuw fatsoen en sprak van een nieuwe 'flinksheid' (Elchardus, 1994). In krantenartikels suggereerde hij het Vlaams Blok te bekampen door haar op haar eigen terrein te verslaan (bv. in *De Morgen* van 18 mei 1995). Tobback en daarna Johan Vande Lanotte vertolkten deze 'flinksheid' als ministers van Binnenlandse Zaken (van 1992 tot 1998), bv. met betrekking tot het asielbeleid en de aanpak van migrantenoproer. Elchardus werd ook gewaardeerd in kringen buiten de SP, omdat hij zich niet expliciet als SP'er profileerde. Naarmate men meer naar hem verwees, dook hij regelmatig in de kranten op.

Sinds een paar jaar is het 'politiek' stil rond Mark Elchardus: sinds hij voorzitter werd van de Vlaam-

se vleugel van de Socialistische Mutualiteiten in 1996 heeft hij natuurlijk zijn politieke neutraliteit en afstandelijkheid verloren. Hij was lid van de werkgroep Coppieters-De Batselier die Sienjaal uit zijn startblokken moest laten, maar zijn stempeel op het Sienjaal-boek is, behalve op enkele bladzijden, nihil (vermoedelijk heeft hij maar één vergadering bijgewoond). Hij kwam minder en minder aan bod, naarmate bleek dat de strategie van de 'nieuwe flinksheid' niet leek te werken. Het Vlaams Blok bleef in alle opiniepeilingen stijgen en Tobback haalde zich de woede op de hals van rechtgeaarde intellectuelen en Bekende Vlamingen die bij de verkiezingen in 1995 hadden deelgenomen aan de campagne 'De SP is nodig'. Tobback kreeg de bijnaam 'Vadertje Tobback'. En in 1999 hoorde het Blok opnieuw bij de verkiezingswinnaars.

Er stellen zich bij de mislukte Elchardus-strategie eigenlijk twee vragen:

Waarom koos de SP voor deze strategie?

Waarom is ze mislukt?

Waarom deze strategie?

De Elchardus-strategie verschilt duidelijk van de aanbevelingen van de 'Commissie Huyse' (waarvan Elchardus dus deelnam): stadsvernieuwing, herstellen van de communicatie tussen burgers en politici, e.d. De aanbevelingen wijzen er wel op dat hun voorstellen geld zouden kosten. Binnen de politieke context van de jaren 1995 legde de SP zich echter volmondig neer bij de budgettaire sanering die nodig was om de Maastricht-normen te halen. De implicaties waren uiteraard dat

de SP zich moest terugplooiën op een defensieve politiek m.b.t. de sociale zekerheid en dat er geen ruimte was voor een sociale politiek in de breedste zin van het woord, zoals vernieuwing van verloederde stadskernen of een offensieve politiek die de dualisering van de samenleving ongedaan kon maken. Electoraal kon de SP in die context de stemmen die ze aan het Vlaams Blok verloren had, niet terugwinnen. Integendeel, ze vervreemde verder van het deel van haar achterban dat laaggeschoold was en sociaal gemarginaliseerd. Zo moet de gedachte veld gewonnen hebben om het Vlaams Blok te bestrijden door zichzelf te gaan profileren op typische Vlaams-Blok-thema's zoals veiligheid en zero-tolerantie voor (zware maar ook kleine) criminelen, hooligans en aanverwanten. Louis Tobback had het geschikte persoonlijk profiel om deze strategie te symboliseren.

Het is echter misleidend van een doordachte Elchardus-strategie te spreken. De 'strategie' is nooit op een partijbureau of op een partijcongres als dusdanig besproken en bediscussieerd en is eerder in de praktijk gezet door individueel optredende SP-figuren. Een ander punt is dat de SP binnen haar eigen kringen weinig georganiseerde en briljante andersdenkenden had. De Elchardus-strategie had geen wezenlijke concurrentie. Het antikapitalisme van extreem-links en rood-groen dat van elke nieuwe maatschappelijke ontwikkeling (van gsm tot HST) een kapitalistisch symbool maakte en verviel in een romantisch negativisme eerder dan een marxistische analyse van de maatschappelijke ontwikkelingen, had geen basis bij de bevolking en zeker niet binnen de arbeidersbeweging.

Waarom is deze strategie mislukt?

De mislukking van de Elchardus-strategie kan op verschillende niveaus worden geanalyseerd. Ze is op intellectueel vlak in de eerste plaats een mislukking van de politieke sociologie van de jaren '90 (te associëren met de namen Jaak Billiet, Mark Swyngedouw, Hans Dewitte, Mark Elchardus,

Kris Deschouwer, e.d.). Er werd om de haverklap gesproken over 'nieuwe breuklijnen' in de politiek. Deze nieuwe breuklijnen werden opgesteld aan de hand van een reeks in wezen enge en dikwijls dan nog uit Nederland geïmporteerde begrippen zoals 'economisch progressief', 'cultureel conservatisme', 'etnocentrisme', 'rechts-extremisme', e.d., begrippen die 'wetenschappelijk verantwoord' werden gemeten door middel van een vijftal vragen. De sociale psychologie van de arbeidersklasse (en van de gehele bevolking) werd

binnen deze begrippen vervat en strategieën tegen racisme werden op basis van onderzoek met deze begrippen uitgestippeld. Zo kwam men bvb. tot de absurde conclusie dat zowel de traditionele achterban van de SP als die van het Vlaams Blok 'cultureel conservatief' waren. Alsof het 'cultureel conservatisme' van de doorsnee ABVV-arbeider te vergelijken zou zijn met het 'cultureel conservatisme' van een Gerolf

Annemans of een Alexandra Colen. Evenzeer gaat het 'etnocentrisme' dat men bij autochtone laaggeschoolde arbeiders en werklozen kan vaststellen voorbij aan het gegeven dat laaggeschoolde en kansarme autochtonen enerzijds en migranten, asielzoekers en illegalen anderzijds economische concurrenten zijn op de ('informele') arbeidsmarkt, een gegeven dat onder linksen en marxisten nogal taboe is (Rosseel, 1995). Deze zogenaamde 'empirische' politieke sociologie heeft geen oog voor de complexiteit van de sociale psychologie en sociologie van de arbeidersklasse en van de bevolking in het algemeen.

Een tweede niveau is de inbedding van de Elchardus-strategie zoals die in de praktijk werd gebracht door SP-ministers en andere SP-verantwoordelijken. Bij het Vlaams Blok zijn thema's als veiligheid, asielrecht, e.d. stevig ingebed in een globaal wereldbeeld, al moet de eenheid binnen het Vlaams Blok niet overdreven worden (van den Brink, 1999). De SP heeft daar gewoon enkele thema's uitgelicht. Gelukkig maar, uiteraard. Maar deze fragmentaire overname maakte dat de strategie niet sterk genoeg was om Vlaams-Blok-stem-

Electoraal kon de SP in die context de

stemmen die ze aan het Vlaams Blok

verloren had, niet terugwinnen.

Integendeel, ze vervreemde verder van

het deel van haar achterban dat

laaggeschoold was en sociaal

gemarginaliseerd.

mers terug te winnen. De Elchardus-strategie is ervan uitgegaan dat de meerderheid van de VB-kiezers 'vlottende kiezers' waren of zogenaamde 'proteststemmers' en dat de 'anti-politieke' houding van brede lagen van de bevolking ('de kloof') historisch zo maar uit de lucht kwam vallen als een nieuw sociaal fenomeen. Dit noem ik het drama van het feit dat men een decennium lang de dualisering van de samenleving in België als prijs voor het halen van de Maastricht-normen heeft betaald. De VB-kiezers zijn namelijk sterker aan het Vlaams Blok gebonden geraakt dan men zou denken. Vermoedelijk moet in Oostenrijk een soortgelijk proces hebben plaatsgevonden. Dit impliceert dat een grondiger linkse aanpak van de dualisering en marginalisering van zekere bevolkingsgroepen nodig is om deze groepen een nieuw democratisch perspectief te geven buiten het Vlaams Blok.

Referenties

- Elchardus, Mark, *Op de Ruines van de Waarheid: Lezingen over Tijd, Politiek en Cultuur*. Leuven, Kritak, 1994.
- N, 24 November 1991: *De Betekenis van een Verkiezingsuitslag*. Leuven, Kritak, 1992.
- Rosseele, Eric, *Relationships between Employment Expectancies of Unemployed and 'Anti-democratic' Political Attitudes*. *Politics, Groups and the Individual*, 1995, 5 (1): 99-118.
- Van den Brink, Rinke, *De Jonge Turken van het Vlaams Blok: Extreem-rechts tussen Uniform en Maatpak*. Gent, Scoop, 1999.

a a n k o n d i g i n g

In samenwerking met IMAVO
organiseert Volkshogeschool Elcker-Ik Antwerpen de vormingscyclus:

“Denken over liefde en macht”

'Liefde' en 'macht' behoren tot de kernbegrippen waarmee men over menselijke verhoudingen nadenkt. Wie een liefdesverhouding aangaat, stelt zich emotioneel afhankelijk van en kwetsbaar door een 'andere' op. De 'andere' verwerft aldus een machtspositie.

Maar is liefde of verliefdheid niet juist gekenmerkt door het ontlopen van deze kwetsbare afhankelijkheden? In de liefde versmelten toch 'jij' en 'ik'. Is er in deze symbiotische liefde geen plaats meer voor macht?

“Liefde is het kernpunt van de onderdrukking van de vrouw”, schreef reeds Shulamith Firestone in haar boek 'Dialectiek van de sekse'. Klopt dat? Veroorzaakt de liefde als emotionele afhankelijkheid ook een materieel-economische afhankelijkheid?

Rond dit thema komen respectievelijk vanuit een filosofisch, psychoanalytisch en feministisch perspectief Guy Quintelier (coördinator IMAVO), Isabelle Quintens (medewerkster van Paul Verhaeghe, auteur van "Liefde in tijden van eenzaamheid") en Christine Lafaille (specialiste in het denken van Luce Irigaray) spreken.

Lesgevers: Guy Quintelier, Isabelle Quintens en Christine Lafaille

Data: maandag 9, 16 en 23 oktober 2000 vanaf 20 u.

Plaats: Volkshogeschool Elcker-Ik, Breughelstraat 31-33 te 2018 Antwerpen

Inschrijvingen: Men moet zich eerst telefonisch inschrijven op het nr. 03/218.65.60.